

עברית ויידיש *

הבה ונאזין, כיצד העם מדבר. לעברית הוא קורא 'לשון קודש'. זה שגוי, צריך לומר 'לשון הקודש'. פירוש הדבר: לא הלשון קדושה, אלא היא לשונה של הקדושה, לשון התנ"ך, שהוא קדוש ויישאר קדוש לתמיד.

בלעדי התנ"ך אין אנו אלא מתעשרים־מקרוב – נמושות מתמול־שלשום שעלו לגדולה, ללא מורשת של תרבות. אמנם יש חשיבות בתרגום התנ"ך וקירובו להמוני העם היהודי, אף על פי כן חייב כל יהודי, שיש לו אפשרות כלשהי, ללמוד להכיר את התנ"ך במקורו.

התרגום ליידיש (של התנ"ך) עשוי להיות קרוב יותר למקור מכל התרגומים ללשוניותיהם. הרי התנ"ך בכל זאת אצור וטעון בדמנו, ויסודות עבריים רבים מאד שזורים בלשונונו. הרי אפילו בושם אין להריק מכלי אל כלי מבלי לשפוך טיפה החוצה, וכך גם עשוייה לחמוק רוחה של יצירת אמנות אפילו מתרגום הטוב ביותר.

יתר על כן, הלשון העברית משפיעה באורח פלא על הנשמה היהודית ומקסימה אותה: המלה הנעלה־המרוממת, הצליל המתכתי הטהור, הצורות המעוצבות והטובות כפסלים – כל זה מקרין, כבהשתקפות של כתם פז, אל העבר הגאה ורם־הרוח כעין כישוף נצחי, שאינו מובן כלל לאלה, ששיבחו את לשון התנ"ך או לא ידעו אותה מלכתחילה.

כלום ניתן להכניס את כל החדש אל תחומי הישן?

שלא לדבר כבר על חוסר האפשרות לבצע את זה בתפוצות, הרי פירושו של דבר יהיה: להשמיט תרבות יהודית בת שבע מאות שנים; למחוק שבע מאות שנים מתוך חיי העם היהודי, ולהתחיל את הכול מחדש.

אבל לא זה הגרוע מכול. הווה אומר: ליצור ז'ארגון חדש, שלעומתו ישאר התנ"ך זר ומנוכר כפי שהוא זר ומנוכר לז'ארגון הקיים (ליידיש).

יתר על כן, הרי כרוכה בכך עבירה, חילול הקודש.

יצירת האמנות היוונית הגדולה ביותר, פסל האלה ונוס ממילו, כאשר גילוח החופרים בחפירות מצאוה ללא ידיים. האמן, המקדש את האמנות, סוגד לה וכורע

* מסה זו נתפרסמה בפתיחת החוברת הראשונה של השבועון יודישע וואכענשריפט, שיצא לאור בווארשה בעריכתו של י. ל. פרץ, ביום 28 בינואר (10 בפברואר) 1909, עמ' 1-2.

ברך לפנייה: כמה גסות־רוח היתה טעונה באיש, שהיה קם היום ומזמין אפילו אצל גדול האמנים תוספת ידיים לפסל של ונוס. שימשה מנופצת ניתן להטליא בסמרטוט; מודלים אמנותיים ישנים ושטיחים עתיקים – רק בורים ונבערים באים לשפץ אותם ולחדש את צבעיהם.

וכיצד מכנה העם היום את כלי־התרבות שלו? לא עוד אלא – 'יידיש'. לפנים קראו ללשון זו 'טייטש' (היום מבטאים: 'דייטש'), להלן: 'עבריי־טייטש', 'יידיש־טייטש', ועתה פשוט 'יידיש'.

והעם לא יכול היה לכנות בשם אחר שפה, שהיא לשונו, שהוא חי בה חיים שלמים. זו לשון שהעם הטמיע, שינה את צורתיה, תבניתיה ויצק לתוכה את כל נשמתו: את צערו וזעמו, את מאווייו, תקותיו ותפילותיו.

הוא נטל ענף זר, אך נטע אותו בליבו והשקה אותו בדמו ובדמעותיו... והענף העלה ניצנים ופרחים – בידיש.

– כלום אין הלשון הזאת מכוערת?!

היא מכוערת בעיני אלה, שחי היהודים נראים להם מכוערים ומאוסים.

– והרי מילותיה נאספו ונצברו מלשונות שונות! כלום אין היא עגה, ז'ארגון?

כל הלשונות החדשות מוצאן מיסודות לשוניים עתיקים ועתיקים מהם; כל הלשונות החדשות, בלי יוצאת מן הכלל, ויידיש ביניהן. היא נשארה בבחינת ז'ארגון בעיני אלה, שהתחנכו הרחק מן העם, ועל כן אין הם יודעי קרוא וכתוב בידיש.

עברית מחברת אותנו עם העבר: "פסיק רישא ולא ימות" – אין חיים ללא ראש.

אך יידיש מאחדת אותנו בהווה.

ואין חיים יהודיים בלי יידיש, גם לא יכולים להיות!

מאחר שאנחנו תלויים תלות כלכלית ופוליטית בזולתנו, הרי חייבים אנו לדעת את לשונותיהן של מדינות שונות. אך לשוננו היא יידיש. ואם אתם רוצים לשכוח את היידיש ולרכוש לשונות זרות כאילו הן לשונותיכם, היו כנים: אימרו, שאתם מבקשים להגשים את חלום ההתבוללות: שהעם היהודי יעלם וכמספר הארצות מספר ערות בני־דת־משה תצוצנה.

אימרו את האמת!

– כלום דלה מדי היא הלשון?

דלה היא התרבות היהודית.

לא השמלה צרה מדי; רזה וסחוף הוא הגוף.

לשון יידיש נראית לעומת לשונות אחרות בדיוק כמו שה'חדר' לעומת האוניברסיטאות, התיאטרון היהודי לעומת תיאטרונים של עמים אחרים, בית־המדרש היהודי, ה'שטיבל', לעומת כנסיית־השיש הגבוהה, הנישאה. אינכם מבקשים אפוא להגדיל את מה שקטן וזעום אצלכם, אלא להימלט אל הגדולה של זולתכם. אפילו בית־הקברות היהודי הוא קטן ודל; אצל זולתנו הוא עשיר לאין ערוך, יפה יותר, גדול יותר...

אך אם רצונכם להישאר אצלנו, להשפיע בעם היהודי, אתם חייבים לדבר אל

העם בלשונו הוא, הלשון החיה בפיו.